

ПРОГРАМА
ЗА
НАДЗОР И КОНТРОЛ НА БОЛЕСТИТЕ ПО ПЧЕЛИТЕ
В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2019 – 2021 г.

1. Идентификация на програмата

Държава членка: **Република България**

Заболявания: Акароза, американски гнилец, малък кошерен бръмбар, нозематоза и вароатоза по пчелите

Животински вид: пчели

Период на изпълнение: **2019 – 2021 г.**

Референции към този документ: Закон за ветеринарномедицинската дейност, Наредба № 10 от 1.04.2015 г. за условията и реда за идентификация на пчелните семейства и Наредба № 11 от 02.04.2015 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои заразни болести по пчелите

За контакт:

Отдел „Здравеопазване на животните“ (ЗЖ), Дирекция “Здравеопазване и хуманно отношение към животните, и контрол на фуражите”

Българска агенция по безопасност на храните

бул. „Пенчо Славейков“ 15А

1606 София, България

тел. +359 2 915 98 42

Е-mail: ahwfc@bfsa.bg

2. Исторически данни за епизоотологията на болестите по пчелите в България:

Териториално разпространение на заболяването **американски гнилец** в България:

Област	Брой ЕО през 2013 г.	Брой ЕО през 2014 г.	Брой ЕО през 2015 г.	Брой ЕО през 2016 г.	Брой ЕО през 2017 г.
Благоевград	2	0	4	1	1
Бургас	2	2	0	1	1
Варна	0	0	0	0	0
Велико Търново	1	0	0	2	0
Видин	2	2	0	0	0
Враца	2	1	1	0	1
Габрово	1	0	0	6	0
Добрич	1	0	0	1	2
Кърджали	0	0	0	0	0
Кюстендил	3	0	0	4	4
Ловеч	0	2	0	0	0
Монтана	1	0	0	0	0
Пазарджик	1	0	1	0	1
Перник	0	0	2	2	3
Плевен	0	0	0	10	3
Пловдив	0	0	0	1	0
Разград	1	2	0	0	1
Русе	2	0	0	0	0
Силистра	0	1	0	0	0
Сливен	0	0	0	3	0
Смолян	0	0	2	5	0
София град	0	0	2	7	1
София област	0	1	0	7	3
Стара Загора	0	1	0	0	0
Търговище	0	0	0	0	0
Хасково	0	0	0	0	0
Шумен	0	0	0	0	0
Ямбол	3	0	0	3	1
Общо	22	12	12	53	22

Териториално разпространение на заболяването **нозематоза** в България:

Област	ЕО през 2016 г.	ЕО през 2017 г.
Благоевград	2	3
Бургас	3	1
Варна	3	4
Велико Търново	5	4
Видин	-	1
Добрич	1	3
Кърджали	3	-
Кюстендил	-	1
Ловеч	5	7
Монтана	-	1
Перник	2	1

Плевен	1	1
Пловдив	-	1
Русе	5	10
Силистра	-	5
Сливен	1	2
Смолян	1	2
София град	5	10
София област	2	3
Търговище	8	14
Ямбол	-	3
Общо	47	77

Териториално разпространение на заболяването **вароатоза** в България:

Област	Брой ЕО през 2016 г.	Брой ЕО през 2017 г.
Благоевград	-	-
Бургас	1	-
Варна	0	-
Велико Търново	-	1
Видин	-	1
Враца	-	-
Габрово	-	-
Добрич	1	0
Кърджали	-	-
Кюстендил	-	-
Ловеч	-	-
Монтана	-	-
Пазарджик	-	-
Перник	2	1
Плевен	-	2
Пловдив	-	1
Разград	-	-
Русе	1	1
Силистра	-	1
Сливен	-	-
Смолян	1	1
София град	4	7
София област	1	3
Стара Загора	-	-
Търговище	-	1
Хасково	-	-
Шумен	-	-
Ямбол	-	0
Общо	11	20

3. Описание на програмата и цели:

Програмата включва:

- Клинични прегледи на пчелните семейства;
- Лабораторно изследване на проби от пчели и пчелно пило;
- Убиване и обезвреждане на заразените с американски гнилец или малък кошерен бръмбар пчелни семейства;
- Обезщетяване на собствениците за унищожените животни, продукти и инвентар.

Цел и ползи от програмата:

В настоящата програма са посочени схемите за профилактика и надзор на заразните болести, с цел гарантиране на благополучен здравен статус на отглежданите на територията на страната пчели и гарантиране на качествена продукция.

4. Мерки съгласно програмата

4.1. Обобщение на мерките съгласно програмата

Период на изпълнение на програмата: **01.01.2019 - 31.12.2021 г.** (да се отбележи с X)

- Контрол
- Лабораторно изследване
- Убиване на животни с клинични признаци.
- Лечение
- Контрол на животинските продукти
- Надзор

4.2. Организация, изпълнение и контрол на програмата (задължения на КО, лаборатории, регистрирани ветеринарни лекари, собственици, други заинтересовани институции, организации или лица):

- БАБХ извършва официален ветеринарен контрол на всички пчелини в Р България, чрез изпълнение на мерките, включени в Държавната профилактична програма.
 - определя мерки за ограничаване и ликвидиране на заболяванията, включени в програмата;
 - взаимодейства с институциите, които участват в програмата на национално ниво;
 - осъществява взаимодействието с другите държави членки и гарантира за здравния статус на пчелните семейства и продуктите от тях при международната търговия;
 - събира, съпоставя и анализира данни и изготвя информация и доклади с резултатите по програмата.
- Директорите и началник отделите “Здравеопазване на животните” в областните дирекции по безопасност на храните изпълняват програмата за профилактика, контрол и ликвидиране на болестите на регионално ниво.
- Националната референтна лаборатория ”Здраве на пчелите” към НДНИВМИ
 - поддържа постоянна диагностична готовност
 - провежда лабораторно–диагностичните изследвания на всички постъпили проби по програмата

- информира БАБХ за резултатите

4.3. Описание на географските и административни райони, в които ще бъде изпълнена програмата.

Програмата ще бъде изпълнявана на територията на цялата страна.

4.4. Мерки, изпълнявани по програмата

4.4.1. Мерки и законови разпоредби по отношение на обявяването на заболяването:

Член 124 от Закона за ветеринарномедицинската дейност и Наредба № 23 от 14.12.2005 г. за реда и начина за обявяване и регистрация на заразните болести по животните определя реда и условията за обявяване на заразните болести и Наредба № 11 от 02.04.2015 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои заразни болести по пчелите.

4.4.2. Целеви животни и популации:

Пчелни семейства, пчели майки, пило.

4.4.3. Мерки и законови разпоредби по отношение на регистрацията на животновъдните обекти и идентификация на животните:

Мерки и законови разпоредби по отношение на регистрацията на животновъдните обекти:

В чл. 51 от Закона за ветеринарномедицинската дейност е посочено, че животните подлежат на официална идентификация, а животновъдните обекти на регистрация.

Регистрацията на животновъдни обекти се извършва съгласно изискванията на чл. 137 от ЗВД.

Всички животновъдни обекти, в които се отглеждат пчелни семейства са обект на задължителна регистрация в регистър за контрол на движението на животните, които се пазят от собственика и компютърния регистър на ЦУ на БАБХ.

Кодовият регистрационен номер на обекта се дава еднократно и остава постоянен, независимо какви видове животни се регистрират в този обект. Всички информационни данни се съхраняват за срок 3 години след прекратяване на дейността на животновъдния обект или продажба, смърт и др. на отглежданите в обекта пчелни семейства.

Задължения на собствениците на животновъдни обекти по отношение информирането за промяна в здравословния статус на животните, за случаите на клане по необходимост и умрели животни се вменяват с чл. 55 и чл. 132, т.5 от ЗВД.

4.4.4. Изисквания за движение на животните и посочване на съответната нормативна база:

Наредба № 10 от 1.04.2015 г. за условията и реда за идентификация на пчелните семейства и Наредба № 11 от 02.04.2015 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои

заразни болести по пчелите и член 124 от Закона за ветеринарномедицинската дейност и Наредба № 23 от 14.12.2005 г. за реда и начина за обявяване и регистрация на заразните болести по животните определя реда и условията за обявяване на заразните болести.

4.4.5. Схема за вземане на проби, методи за лабораторно изследване и посочване на съответната нормативна база:

Лабораторно-диагностичните изследвания за акароза се извършват по методи посочени в Глава 2.2.1 на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОИЕ.

Лабораторно-диагностичните изследвания за американски гнилец по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 2.2.2. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОИЕ.

Лабораторно-диагностичните изследвания за малък кошерен бръмбар се извършват по методи посочени в Глава 2.2.5. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОИЕ.

Лабораторно-диагностичните изследвания за нозематоза по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 2.2.4. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОИЕ.

Лабораторно-диагностичните изследвания за вароатоза по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 2.2.7. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОИЕ.

4.4.6. Мерки и законови разпоредби в случай на положителен резултат:

Предприемат се мерките, съгласно Наредба № 11 от 02.04.2015 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои заразни болести по пчелите.

4.4.7. Компенсации за умрели или умъртвени животни:

Член 124 от Закона за ветеринарномедицинската дейност и Наредба № 23 от 14.12.2005 г. за реда и начина за обявяване и регистрация на заразните болести по животните определя реда и условията за обявяване на заразните болести.

5. Общо описание на разходите и ползите:

Разходи за:

- Извършване на клинични прегледи на пчелните семейства;
- Вземане на проби при съмнение за наличие на заболяване;
- Разходи за извършване на лабораторни изследвания;
- Разходи за обезщетение на собствениците на унищожените пчелни семейства, продукти и инвентар;

- Разходи за закупуване на необходимите диагностични китове и поддържането на диагностичната апаратура.

6. Данни за извършен надзор и лабораторните тестове

6.1. Данни за надзора и лабораторните тестове за *американски гнилец*

година	2013		2014		2015		2016		2017	
Регион/лаборатория	Брой Изследвани проби	Брой Положителни	Брой Изследвани проби	Брой Положителни	Брой изследвани проби	Брой Положителни	Брой Изследвани проби	Брой Положителни	Брой Изследвани проби	Брой Положителни
НДНИВМИ - София	87	23	272	72	297	70	271	122	171	85
ИЛ Благоевград	239	54	69	59	201	197	15	13	29	27
ИЛ Враца	15	11	46	43	3	2	22	19	23	13
ИЛ Сливен	0	0	0	0	2	0	6	0	16	6
ИЛ Шумен	5	1	10	9	1	0	69	65	63	42
Общо:	346	89	397	183	504	269	383	219	302	173

6.2. Данни за надзора и лабораторните тестове за *нозематоза*

година	2013		2014		2015		2016		2017	
Регион/лаборатория	Брой Изследвани	Брой Положителни	Брой Изследвани	Брой Положителни	Брой изследвани	Брой Положителни	Брой Изследвани	Брой Положителни	Брой Изследвани	Брой Положителни
НДНИВМИ - София	1 680	246	1 246	364	1 044	214	741	190	996	243
ИЛ Благоевград	1	0	3	0	0	0	0	0	4	4
ИЛ Враца	3	3	9	8	13	11	4	3	75	55
ИЛ Сливен	0	0	4	3	4	1	4	3	33	27
ИЛ Шумен	0	0	0	0	0	0	89	2	131	16
Общо:	1 684	249	1 262	375	1 061	226	838	198	1239	345

7. Цели и стратегии за периода 2019 – 2021 г.

7.1. Акароза:

При влошена епизоотична обстановка по отношение на болестта в граничещи с Р България страни, в общините, съседни на засегнатата страна, по нареждане на ЦУ на

БАБХ, ранна пролет (февруари-март) и/или късна есен (октомври-ноември) се вземат проби от 1% от пчелините в застрашените общини. Вземат се 50 броя пчели от всяко семейство (пълзящи, неспособни да летят или умрели пчели, намерени до около 3 метра от кошера) и се изпращат за изследване в акредитирана лаборатория.

В случаи на изпращане на проби от умрели пчели, смъртта на пчелите не трябва да е настъпила преди повече от два-три дни.

Лабораторно-диагностичните изследвания за акароза се извършват по методи посочени в Глава 2.2.1 на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОЕ.

7.2. Американски гнилец:

Извършват се:

- задължителни пролетни профилактични прегледи на пчелните семейства през периода от 01 април до 15 май. При неблагоприятни климатични условия за посочения период, същият може да бъде променян със заповед на Изпълнителния директор на БАБХ. В случаи на особености на технологията на отглеждане на пчелните семейства (включително и практикуването на подвижно пчеларство), прегледът може да бъде извършен и преди горепосоченият срок – след подадено заявление от собственика/ползвателя на пчелина до съответната областна дирекция по безопасност на храните.
- задължителни есенни профилактични прегледи на пчелните семейства през периода от 20 август до 30 септември. В случаи на неблагоприятни климатични условия за посочения период, същият може да бъде променян със заповед на Изпълнителния директор на БАБХ.
- Прегледи при всяко съмнение за гнилцово заболяване.

Проби за лабораторен анализ се взимат при съмнение за гнилцови заболявания, като същите се придружават с писмо по утвърден образец (образец ЗХОЖ – 31) до акредитирана лаборатория за изследване.

Лабораторно-диагностичните изследвания за американски гнилец по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 2.2.2. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОЕ.

7.3. Малък кошерен бръмбар:

При провеждане на пролетните и есенни прегледи на пчелните семейства се извършва и преглед за наличие на малък кошерен бръмбар.

При съмнение за възникване на болестта се взимат проби (възрастни бръмбари и ларви), които се умъртвяват чрез замразяване или при поставяне в 70 градусов алкохол. Пробите

се придружават с писмо по утвърден образец (образец ЗХОЖ – 31) до акредитирана лаборатория за изследване.

Лабораторно-диагностичните изследвания за малък кошерен бръмбар се извършват по методи посочени в Глава 2.2.5. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОІЕ.

7.4. Нозематоза:

Извършва се задължителен преглед и вземане на проби от подмора през периода от 01 февруари до 15 май на всички майко-производни стопанства, както и при всяко съмнение за възникнало заболяване. При липса на подмор се взема проба, която съдържа 60-100 живи пчели. Пробите се изпращат за изследване в акредитирана лаборатория.

Лабораторно-диагностичните изследвания за нозематоза по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 2.2.4. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОІЕ.

7.5. Вароатоза:

При всяко съмнение за възникнало заболяване (клинични признаци, смъртност през зимния период или умирање на какавиди) се взимат проби от отпадъците на дъното на кошера, 100-200 живи пчели или пчелно пило (парче от пита с пчелно пило). Пробите се изпращат за изследване в акредитирана лаборатория, като изследването е за сметка на собственика.

Лабораторно-диагностичните изследвания за вароатоза по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 2.2.7. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на ОІЕ.

8. Брой пчелни семейства по региони и брой проби при съмнение за американски гнилец

Област	Брой пчелни семейства	Брой проби
Благоевград	16 512	40
Бургас	50 000	50
Варна	30 175	30
Велико Търново	40 000	30
Видин	18 000	20
Враца	23 470	20
Габрово	6 915	10
Добрич	55 485	40
Кърджали	14 140	20
Кюстендил	8 789	10
Ловеч	16 855	20
Монтана	25 143	30
Пазарджик	10 690	15
Перник	7 432	15
Плевен	43 881	30
Пловдив	19 842	20
Разград	33 443	30
Русе	47 000	30
Силистра	46 676	30
Сливен	36 000	30
Смолян	3 887	15
София град	1 700	10
София област	12 000	20
Стара Загора	26 000	20
Търговище	35 677	30
Хасково	15 000	20
Шумен	31 773	30
Ямбол	54 410	40
Общо	730 895	705